

18 липня 2007 р. виповнилося 70 років американському вченому українського походження, лауреату Нобелівської премії з хімії Роальду Гофману

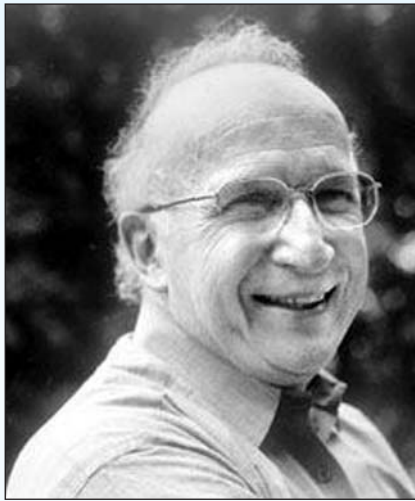
З-поміж учених, удостоєних Нобелівської премії, чи не найбільше подій припало на долю хіміка **Роальда Гофмана**, вихідця з Галичини.

Народився Р. Гофман 18 липня 1937 р. в Золочеві, що входив тоді до Тернопільського воєводства (зараз Львівська обл.), в інтелігентній єврейській родині **Шафранів**. Із початком Другої світової війни фашисти ввели жорстокі репресії проти єврейського народу, унаслідок яких майже 25 тисяч євреїв Золочева було зігнано у спеціальні табори на примусові роботи. Серед репресованих була і родина Шафранів: мати, батько і п'ятирічний син.

Та все ж доля усміхнулася маленькому Роальду і його матері: скромний учитель з Галичини **Микола Петрович Дюк** разом з родиною переховували їх у своїй домівці, ризикуючи власним життям і життям двох неповнолітніх дітей. У 1944 р. матір із сином переїздить до Кракова, де **Клара Розен** одружується з **Паулем Гофманом**, дружина якого, як і її чоловік, загинули в гетто.

У 1949 р. родина оселяється в Нью-Йорку. Молодий здібний Роальд успішно завершує навчання у школі, потім, за маминим бажанням,

закінчує медичний факультет Колумбійського університету, а потім спеціалізується у Гарвардському — з хімії, в Упсальському — з квантової хімії, тоді світовому центрі з розвитку цього наукового напрямку.



Основні наукові дослідження Роальд Гофман здійснив у Гарвардському та Корнельському університетах, де йому разом із хіміком **Вуддвортом** на основі аналізу орбітальної симетрії вдалося виявити стійку і надзвичайно важливу закономірність перебігу хімічних реакцій, що стало одним із найбільших теоретичних відкриттів в органічній хімії у повоєнний період.

А в 1981-му, коли вченому виповнилося 44 роки, він, разом із японським хіміком **Зеніті Фукуї**, стає лауреатом Нобелівської премії з хімії — за "розробку теорії перебігу

хімічних реакцій, створену ними незалежно один від одного".

Від 1965 р. Роальд Гофман досліджує фізико-хімічні та квантово-хімічні реакції властивостей молекул хімічних речовин, механізми хімічних реакцій між неорганічними й органічними сполуками. Це один із найперспективніших напрямів у хімічній науці.

Роальд Гофман — людина широких наукових зацікавлень, енциклопедичної ерудиції з потужним потенціалом аналітика. Він вивчає процеси розвитку науки і мистецтва, філософські аспекти продуктивних явищ, є активним популяризатором досягнень хімії у різних країнах світу (володіє 6 мовами).

Роальд Гофман наділений ще одним даром — він пише вірші. Перша книга його поезій "*The Metamict State*" вийшла друком у 1987 р., друга — "*Gaps and Verges*" — у 1990 р.

Нобелівський лауреат **Роальд Гофман** так говорить про край, де він народився і який відвідав під час свого ювілею: "*Україно, обітована земле мого серця!*"

Іван Чекман,
член-кореспондент НАН України,
Національний медичний
університет ім. О.О. Богомольця

11 вересня 1918 р. на територіях майбутнього Радянського Союзу почала вводитися **метрична система мір і ваги**, зокрема **десятину** замінили **гектаром**, **пуди** — **кілограмами**, а **версту** — **кілометрами**. Одним із провідників цієї ідеї був видатний російський вчений-хімік **Д.І. Менделєєв**.

14 вересня 1867 р. **Карл Маркс** опублікував перший том своєї непересічної праці "*Капітал*", що стала теоретичним першоджерелом світового комуністичного руху, охопивши чимало країн світу ХХ ст.

15 вересня 1928 р. у результаті багаточисленних дослідів над пліснявими грибами, англійський мікробіолог **Александр Флемінг** встановив, що один із його видів виділяє **пеніцилін**. Ця дата вважається початком ери антибіотиків.

7 листопада 1867 р. у Варшаві народилася **Марія Склодовська-Кюрі**, одна із засновників вчення про радіоактивність. За дослідження цього явища разом із **П'єром Кюрі** і **Антуаном Анрі Беккерелем** у 1903 р. була удостоєна Нобелівської премії з фізики. У 1911 р. за отримання радіо

у металевому стані удостоєна Нобелівської премії з хімії. Видатні відкриття, виконані М. Склодовською-Кюрі і П. Кюрі відкрили нову еру — атомної енергії, де серед видатних дослідників не менш вагома роль належить їхній доньці, **Ірен Жоліо-Кюрі** (народилася **12 вересня 1897 р.** в Парижі). За відкриття явища штучної радіоактивності і отримання штучних радіоактивних ізотопів разом зі своїм чоловіком, **Фредеріком Жоліо-Кюрі**, удостоєна у 1935 р. Нобелівської премії з хімії.

2 жовтня 1852 р. народився видатний англійський фізик і хімік **Уільям Рамзай**. За відкриття і дослідження інертних газів (аргон, гелій, криптон, ксенон і неон) удостоєний Нобелівської премії з хімії у 1904 р.

7 жовтня 1903 р. у Києві народився видатний український фізик **Вадим Євгенович Лашкарьов**, академік АН УРСР, директор Інституту напівпровідників АН УРСР у 1960—1970 роках. Розробив теорію внутрішнього фотоефекту та методи дослідження фотопроводності у напівпровідниках.